

touteurope.eu/les-politiques-europeennes/regions/synthese/histoire-et-evolutions-de-la-politique-regionale.html.

5. *Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://fr.wikisource.org/wiki/Trait%C3%A9\\_sur\\_le\\_fonctionnement\\_de\\_l%2780%99Union\\_europ%C3%A9enne#Article\\_174](http://fr.wikisource.org/wiki/Trait%C3%A9_sur_le_fonctionnement_de_l%2780%99Union_europ%C3%A9enne#Article_174).

6. *Politique Régionale de l'Union européenne* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ec.europa.eu/regional\\_policy](http://ec.europa.eu/regional_policy).

7. *La politique régionale après 2014 // Toute l'Europe* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.touteurope.eu/les-politiques-europeennes/regions/synthese/la-politique-regionale-apres-2014.html>.

8. Hahn, J., *Europe's strengths are in its regions* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://europa.eu/rapid/press-release\\_SPEECH-13-755\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-755_en.htm).

9. *Politique européenne de cohésion 1988-2008: Investir dans l'avenir de l'Europe*. // *Info-region panorama* №26, juin 2008 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ec.europa.eu/regional\\_policy/index\\_fr.htm](http://ec.europa.eu/regional_policy/index_fr.htm).

10. Malais J., Haegeman H. *European Union Regional Policy // School of Doctoral Studies (European Union) Journal* – July, 2009 No. 1.

11. Куйбіда В., Ткачук А., Забуковець-Ковачич Т.; за заг. ред. Р. А. Ткачука. *Регіональна політика: правове регулювання. Світовий та український досвід*. – К.: Леста, 2010. – 224 с.

УДК 316.334.3

*Ганна Нагорна*

## СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ

*Стаття присвячена огляду понять «соціальне проектування», «прогнозування» та інших, а також розглянуто основні підходи до їх визначення. Проаналізовано відмінність поняття «соціальне проектування» від таких понять, як «соціальне конструювання», «прогнозування», «планування». Обґрунтовано необхідність розробки комплексного підходу до соціального проектування в науковій та практичній сферах.*

**Ключові слова:** державне управління, проектування, концептуальні засади, соціальне проектування, прогнозування, планування, соціальна сфера, соціальний об'єкт, реформування.

Реформування системи публічного управління в напрямку її якісного перетворення та модернізації соціальних відносин обумовлює необхідність запровадження методів проектування та прогнозування в державному управлінні. Саме тому в процесі забезпечення побудови соціально орієнтованої держави набуває актуальності використання соціального проектування в державному управлінні.

Сьогодні саме соціальне проектування відіграє важливу роль у розвитку соціальної сфери, завдан-

ня якого полягає у виробленні організаційних моделей рішень соціальних проблем, координації механізмів та їх реалізації. Використання соціального проектування передбачає необхідність інформованості та їх змоги швидко адаптуватися до змін, вмінні забезпечити тісний зв'язок цілей державних органів з інтересами населення та суспільства в цілому. Всі ці якості найбільш повною мірою можуть проявитися в процесі розробки та реалізації соціальних проектів.

На жаль, в даний час в Україні у процесі соціального проектування акцент робиться не на результаті для країни в цілому, а на результаті для окремих зацікавлених сторін. Але для досягнення стратегічних цілей розвитку держави виникає необхідність не тільки в реалізації окремих соціальних проектів, а й у запровадженні методів соціального проектування в державному управлінні.

Отже, розробка комплексного підходу до поняття соціального проектування в Україні є важливою в даний момент як для розвитку методологічних підходів до процесу прийняття управлінських рішень, так і для забезпечення ефективності реалізації державної політики в соціальній сфері.

Актуальність окресленої проблематики визначається зверненням до неї фахівців різних галузей науки. Так, В. А. Луков досліджував соціальне проектування як вид діяльності, яка має безпосереднє відношення до розвитку соціальної сфери.

В свою чергу, А. С. Автономов розглядав соціальне проектування як метод, М. І. Синиця – як форму соціального управління, Н. М. Драгомирецька стверджує, що соціальне проектування може виконувати функції організації соціальної діяльності в цілому.

Попри наявність великої кількості публікацій з даного питання, ми бачимо, що нагальною є потреба визначення комплексного підходу до поняття «соціальне проектування» в науковій та практичній сфері.

Таким чином, метою статті є загальний огляд понять «соціальне проектування», «прогнозування», «планування», а також аналіз основних підходів до їх визначення; обґрунтування необхідності формулювання комплексного підходу до соціального проектування в науковій та практичній сферах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Соціальне проектування пройшло довгий шлях становлення: від утопії до реальних соціальних проектів. Соціальне проектування – це поєднання науково-теоретичної, предметно-практичної діяльності й елементів соціального управління. Соціальне проектування тісно пов'язане з соціологією, соціальною роботою, соціальною філософією, політологією, державним управлінням, конфліктологією, регіоналістикою, економікою. Якщо розглядати соціальне проектування як предметно-практичну діяльність, то воно виражається у створенні конкретних соціальних проектів, плануванні і керуванні розвитком територіально-промислових, економіко-господарчих, соціально-культурних та інших комплексів [7, с. 3].

Якщо казати про момент виникнення соціального проектування, то багато науковців вважають, що його історія починається ще з часів античності. Дехто стверджує, що про появу даного поняття можна казати, починаючи з 20-х років ХХ ст., з моменту появи ідеології проектування, в рамках якої формувались нові суспільні відносини, нові соціальні інститути, соціальна культура.

Великим кроком у дослідженні соціального проектування стали 70-і рр. минулого століття. В той час

були виокремлені такі поняття, як соціальне дослідження, прогнозування, перетворення соціального об'єкту, системний підхід, і були пов'язані з поняттям соціального конструювання. Пізніше фахівці того часу пов'язали соціальне проектування з прогнозуванням, плануванням та програмуванням, об'єднуючи все це у поняття соціального управління. Соціальне проектування розглядалося як вид соціально-інженерної діяльності [10].

Але найбільшого розвитку дослідження даного питання набуває в теперішній час, з проголошенням соціальної орієнтації багатьох держав, а також в Україні.

На даний момент в Україні є достатня кількість документів, які регламентують проектну діяльність в тій чи іншій сфері життєдіяльності держави. До них можна віднести Закон України «Про інвестиційну діяльність», який визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Відповідно до зазначеного Закону були прийняті постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2012 р. № 650 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру інвестиційних проектів та проектних (інвестиційних) пропозицій», постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2012 р. № 684 «Про затвердження Порядку та критеріїв оцінки економічної ефективності проектних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проектів».

На виконання листа Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 17.01.2013 №3921-06/1635-08 щодо вжиття заходів до підвищення якості підготовки суб'єктами господарювання проектних пропозицій, інвестиційних проектів, реалізація яких потребує державної підтримки, зокрема запровадження системи надання їм необхідної методичної, інформації та інтерактивної освітньої підтримки, було розроблено низку документів, а саме: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2012 № 684 «Про затвердження порядку та критеріїв оцінки економічної ефективності проектних (інвестиційних) пропозицій та інвестиційних проектів»; постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2012 № 683 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011р. № 701» щодо порядку проведення державної експертизи інвестиційних проектів [1, с. 60].

В соціальній сфері постановою Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. за № 1256 «Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти)» було визначено чотири Національних пріоритети та десять Національних проектів, реалізація яких матиме визначний вплив на соціально-економічний розвиток країни, покращення якості життя громадян і підвищення рівня національної безпеки. У рамках Національного пріоритету «Нова якість життя» розпочинається реалізація одразу шести Національних соціальних проектів: Доступне житло, Чисте місто, Якісна вода, Відкритий світ, Місто майбутнього, Нове життя [3, с. 5].

Але, на жаль, до цього часу в Україні немає нормативно-правових документів, які б безпосередньо визначали поняття соціального проектування, його складові, етапи та механізми реалізації.

Сьогодні поняття «соціальне проектування» трактується як діяльність, так і як метод, функція чи форма управління.

Розглянемо найбільш поширені дефініції соціального проектування.

Г. В. Пушкарева стверджує, що соціальне проектування – це конструювання індивідом, групою чи організацією дії, спрямованої на досягнення соціально значущої цілі і локалізованої за місцем, часом і ресурсами [9].

В. А. Луков розглядає соціальне проектування як вид діяльності, яка має безпосереднє відношення до розвитку соціальної сфери, організації ефективної соціальної роботи, подолання різних соціальних проблем [8].

З точки зору Т. І. Бутченко, соціальне проектування – це специфічна планова діяльність, суть якої полягає в науково обґрунтованому визначенні основних параметрів формування майбутніх соціальних об'єктів або процесів при максимальному дотриманні й узгодженні інтересів суспільства, соціальних груп (верств) і особистості [3, с. 12].

За думкою А. С. Автономова, соціальне проектування – метод, що дозволяє коректно створювати та реалізовувати ефективні, соціально-орієнтовані проекти [2, с. 24].

Так, Н. В. Драгомирецька стверджує, що соціальне проектування може виконувати функцію організації соціальної діяльності в цілому і містить в собі соціальну взаємодію; схематизацію досвіду соціальних взаємодій та формування схеми, що відображає його функціональну структуру; впровадження проектів [5, с. 183].

М. І. Синиця розглядає соціальне проектування як форму соціального управління, науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього соціального об'єкта або якісно нового стану існуючого об'єкта [11, с. 292].

Як бачимо, поняття «соціальне проектування» трактується досить неоднозначно.

Слід відокремлювати поняття соціального проектування від таких понять як «соціальне конструювання», «прогнозування», «планування». На нашу думку, все це принципово різні поняття. Розглянемо їх.

Конструювання можна розглядати як інтелектуальну діяльність, у процесі якої створюється в уяві образ об'єкта, так і як практичну діяльність зі створення нових реальних об'єктів. Так, соціальне конструювання – це діяльність, спрямована на побудову соціального об'єкта і здійснюється за допомогою уявного комбінування різних факторів, їх підбору і зв'язування в новий об'єкт [8].

У свою чергу, в загальному сенсі прогнозування означає розробку прогнозу у вигляді формулювання імовірнісного судження про стан якого-небудь явища в майбутньому. У вузькому значенні прогнозування означає спеціальне наукове дослідження перспектив розвитку якогось явища, переважно з кількісними оцінками і з зазначенням більш-менш визначених строків зміни цього явища.

Під прогнозом треба розуміти ймовірне твердження про майбутнє з високим ступенем достовірності, а соціальне прогнозування можна визначити як процес здобуття наукової інформації про тенденції розвитку і майбутній стан соціального процесу, відносин, явищ і подій у соціальній практиці.

Саме тому слід відрізнити проектування від прогнозування, адже останнє має суто пізнавально-теоретичну спрямованість на розкриття можливих закономірних тенденцій розвитку явища, і в цій якості прогностика є теоретичною основою проектування як ідеального творення певного цілісного об'єкта.

Якщо казати про соціальне прогнозування, то воно не передбачає вирішення проблем майбутнього. Соціальне прогнозування має допомагати науковому обґрунтуванню планів і різних заходів і являє собою передбачення напрямків розвитку явища в майбутньому за допомогою перенесення на нього уявлень про те, як розвивається дане явище сьогодні.

Планування – науково і практично обґрунтоване визначення цілей, виявлення завдань, строків, темпів і

пропорцій розвитку того чи іншого явища, його реалізації та втілення в інтересах суспільства [8].

Соціальне планування являє собою науково обґрунтоване визначення цілей, показників, завдань розвитку соціальних інститутів, організацій, явищ, процесів і основних засобів їх перетворення в життя. За допомогою соціального планування відбувається регулювання соціальних процесів у суспільстві, життєдіяльності населення. Стратегія дій в рамках соціального планування виходить з того, що потрібно знайти факти, які свідчать про актуальність для населення тієї чи іншої проблеми, оцінити потреби населення, ресурси в цілому і можливість, а логічно прийти до можливих альтернатив вирішення цих проблем – це і є соціальне проектування [4, с. 59].

Ми бачимо, що соціальне проектування є принципово відмінним і набагато ширшим поняттям, ніж соціальне конструювання, прогнозування та планування. Наприклад, відмінність прогнозування від планування полягає в тому, що прогноз вказує на можливість того чи іншого шляху розвитку в майбутньому, а у плані є рішення про те, які з можливостей суспільство реалізує. Тому результат прогнозу діяльності має імовірнісний характер, а показники планової є обов'язковими для виконання.

Також соціальне прогнозування є базою для трьох специфічних форм реалізації варіантів майбутнього. Це соціальне конструювання, яке націлене на створення якісно нового соціального об'єкта; соціальне планування, що охоплює все суспільне життя на всіх рівнях суспільної організації, опрацювання можливих варіантів майбутнього і як результат – соціальне проектування, коли вирішується доля нових процесів і організацій або тих, що реконструюються. Тобто, соціальне проектування є кінцевим етапом і включає в себе як конструювання, так і прогнозування та планування [6, с. 7].

Таким чином, проаналізувавши основні підходи до поняття «соціальне проектування», ми можемо дати наступне визначення – це вид діяльності, що пов'язаний з науково обґрунтованим визначенням основних параметрів формування майбутніх соціальних об'єктів та варіантів розвитку нових соціальних процесів і явищ, з урахуванням основних потреб та інтересів населення.

Так, соціальне проектування охоплює всі сфери життєдіяльності людини і суспільства. Воно тісно взаємодіє з багатьма функціями управління і як форма розробки та прийняття рішень є важливим елементом циклу державного управління, що забезпечує реалізацію інших його функцій. Соціальне проектування являє собою попереднє відтворення дійсності, створює за допомогою специфічних методів прообраз передбачуваного соціального об'єкта, явища чи процесу. Воно є кінцевим етапом розробки проекту і включає в себе як соціальне конструювання, так і прогнозування та планування.

Соціальне проектування застосовується як для розробки різних варіантів розв'язання нових соціальних проблем, так і для складання соціальних планів та програм з регулювання процесів, явищ та соціальних відносин.

У сучасних умовах соціальне управління з вбудованим в нього соціальним проектуванням сприяє подальшому соціальному розвитку держави і суспільства, органів державного управління та місцевого самоврядування. Саме тому сьогодні є досить важливою розробка комплексного підходу до визначення поняття «соціальне проектування» з метою його ефективного впровадження у систему публічного управління.

## Література.

1. Аверін О. Н. Розвиток теоретичних концепцій соціально-психологічного проектування / О. Н. Аверін // Психологічна теорія і технологія навчання. – К.: Міленіум, 2007. – № 4. – С. 58–64.
2. Автономов А. С. Соціальні технології міжсекторної взаємодії в сучасній Росії: підручник. / Під загальною редакцією А. С. Автомова. – М.: Фонд «НАН», 2003. – 416 с.
3. Бутченко Т. І. Соціально-політичне проектування: проблема взаємозв'язку суспільних потреб і державних інтересів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. філос. наук : спец. 09.00.03 «Соц. філос. та філос. історії» / Т. І. Бутченко; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2011. – 35 с.
4. Дворецька Г. В. Соціологія: навч. посібник / Г. В. Дворецька. – К.: КНЕУ, 2002. – 472 с.
5. Драгомирецька Н., Артеменко А. Соціальне проектування як особлива форма побудови взаємодії суб'єктів державного управління з громадськістю / Н. Драгомирецька // Збірн. наук. пр. НАДУ. – К.: НАДУ, 2008. – Вип. 2. – С. 177–186.
6. Дрідзе Т. М. Прогнозне проектування в соціальній сфері як фактор прискорення соціально-економічного та науково-технічного прогресу: теоретико-методологічні та технологічні аспекти / Т. М. Дрідзе. – М., 2006. – 201 с.
7. Курбатов В. І. Соціальна робота: Навчальний посібник / В. І. Курбатов. – М.: Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2007. – 115 с.
8. Луков В. А. Социальное проектирование [Електронний ресурс] / В. А. Луков // Учеб. пособие. — М.: Изд-во Моск. гуманит.-социальн. академии: Флинта, 2003. — Режим доступу: <http://dedovkgu.narod.ru/bib/lukov.htm>.
9. Пушкарева Г. В. Проектный метод как инструмент формирования государственной политики: современные подходы и теоретические проблемы [Електронний ресурс] / Г. В. Пушкарева // Материалы 8-й международной конференции факультета государственного управления МГУ им. М. В. Ломоносова (26–28 мая 2010 г.). — Т. 1. — Издательство Московского университета Москва, 2010. — Режим доступу: <http://istina.msu.ru/publications/article/996129>.
10. Розин В. М. Философия техники: история и современность: коллективная монография [Електронний ресурс] / В. М. Розин — М.: 1997. — Режим доступу: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/3369>.
11. Синиця М. І. Концептуальні засади технологізації державного управління / М. І. Синиця // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління: Зб. наук. пр. – 2012. – № 2. – С. 290–297.

УДК 342-028.77

*Олена Путренко*

## ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

*У статті проаналізовано поняття політичного, соціального, правового та державно-правового експери-*

© Путренко О.В., 2014.